

Povijest Pedagoške akademije u Petrinji te život i djelovanje profesora i glazbenika Stjepana Rupčića

Perković, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:400492>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**ANA LOZANČIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**POVIJEST PEDAGOŠKE AKADEMIJE U
PETRINJI TE ŽIVOT I DJELOVANJE
PROFESORA I GLAZBENIKA STJEPANA
RUPČIĆA**

Petrinja, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Petrinja)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnice: Ana Perković Lozančić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Povijest Pedagoške akademije u Petrinji te život i djelovanje profesora i glazbenika Stjepana Rupčića

MENTOR: izv.prof. Katarina Koprek

SUMENTOR: dr.sc. Jelena Blašković, predavačica

Petrinja, rujan 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST PETRINJSKOG ŠKOLSTVA.....	2
2.1. Prva učiteljska škola u Petrinji	2
2.2. Nastavni centar izvanrednog studija Više pedagoške škole	3
3. OSNIVANJE PETRINJSKE PEDAGOŠKE AKADEMIJE	5
3.1. Izgradnja Pedagoške akademije.....	6
3.2. Organizacija studija	9
3.3. Provođenje pedagoške prakse.....	11
3.4. Diplomski ispit	11
3.5. Izvanredni studij	12
3.6. Školski pedagoški centar	12
3.7. Stručno usavršavanje nastavnika	13
3.8. Samoupravljanje i društveno-političke organizacije	13
4. AKADEMIJA KAO VIŠA ŠKOLA OBRAZOVANJA.....	15
5. AKADEMIJA KAO ODSJEK ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I RAZREDNU NASTAVU OOUR-a PEDAGOGIJSKE ZNANOSTI FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU ...	16
6. POVRATAK VISOKE UČITELJSKE ŠKOLE U PETRINJI	18
7. ŽIVOT I DJELOVANJE PROFESORA STJEPANA RUPČIĆA.....	23
7.1. Biografija profesora Stjepana Rupčića	23
7.2. Rad sa zborovima i njihova postignuća	25
7.3. Intervjui	28
7.4. Sjećanja na profesora.....	32
8. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	41

POPIS SLIKA

Slika 1.....	3
Slika 2.....	7
Slika 3.....	8
Slika 4.....	8
Slika 5.....	19
Slika 6.....	21
Slika 7.....	24
Slika 8.....	24
Slika 9.....	26
Slika 10.....	27
Slika 11.....	27
Slika 12.....	28
Slika 13.....	28
Slika 14.....	29
Slika 15.....	36
Slika 16.....	37
Slika 17.....	37

Povijest pedagoške akademije u Petrinji te život i djelovanje profesora i glazbenika Stjepana Rupčića

Sažetak

Hrvatsko učiteljstvo oduvijek je isticalo potrebu da se nastavnicima omogući naobrazba na visokoškolskom stupnju te da se naglasi važnost te profesije i samog obrazovanja čiji su oni nositelji. U radu ću govoriti o povijesti petrinjske Pedagoške akademije u razdoblju od 1961. do 2004. godine, počecima njenog osnivanja, organizaciji studija te pripremi nastavnika za obrazovanje onih koji se se odazvali jednom od najplemenitijih zanimanja. Utemeljenje Visoke pedagoške škole bio je prvi korak ka ispunjenju težnje hrvatskog učiteljstva za višim, temeljitijim i svestranijim obrazovanjem koje bi omogućilo prosvjetnim radnicima da na razini suvremenih dostignuća šire prosvjetu i kulturu u sredinama u kojima žive. Jedan od istaknutih djelatnika Pedagoške akademije svakako je Stjepan Rupčić, profesor Glazbene kulture, voditelj zbora Pedagoške akademije, koji je u istoj obavljao i dužnost dekana od 1997. do 1999. Osim rada na Pedagoškoj akademiji, njegov utjecaj vidljiv je osobito u gradu Sisku gdje je profesor Rupčić svojim znanjem, radnom energijom i popularnošću zauzeo istaknuto mjesto u povijesti sisačke glazbene kulture i šire. Cilj rada bio je obuhvatiti razvoj Pedagoške akademije od njezina osnivanja sve do akademske godine 2005./2006. kada se Učiteljski studij počeo izvoditi kao integralni preddiplomski i diplomski sveučilišni studij u trajanju od pet godina te prikazati život i djelovanje jednog od istaknutijih djelatnika Pedagoške akademije, profesora i glazbenika Stjepana Rupčića.

***Ključne riječi:** obrazovanje; Pedagoška akademija; prof. i glazbenik Stjepan Rupčić; Visoka učiteljska škola,*

The History of Pedagogical Academy in Petrinja and the Life Activities of Professor and Musician Stjepan Rupčić

Summary

Croatian teaching profession has always emphasized the need to provide teachers a higher education degree, and to accent the importance of this profession for which they are responsible. In this paper, I will discuss about the history of the Petrinja Pedagogical Academy in the period between 1961 and 2004, the beginning of its founding, the organization of studies and the preparation of teachers who responded to one of the most noble professions. Establishment of the High Pedagogical School was the first step towards fulfilling the aspirations of the Croatian teaching profession for higher, more thorough and more versatile education, that would enable teachers to spread out the modern schooling in their living environments. One of the prominent professors of the Pedagogical Academy is definitely Stjepan Rupčić. Along the obligation as a musical culture professor and the head of Academy assembly, he also served as a dean from 1997 to 1999. Apart from work at the Pedagogical Academy in Petrinja, his influence is particularly evident in the city of Sisak, where professor Rupčić with his knowledge, working energy and popularity, has occupied a significant place in the history of Sisak musical culture and beyond. The aim of the paper was to cover the development of the Pedagogical Academy since its establishment and all the way to the academic year 2005/2006, when the Master's degree began to run as an integral undergraduate and graduate university study for five years lasting, and also to show the life and work of professor and musician Stjepan Rupčić, one of the most prominent members of the Pedagogical Academy.

Keywords: *education; High Pedagogical School Pedagogical Academy; professor and musician Stjepan Rupčić;l*

1. UVOD

Ovaj rad na temelju literature opisuje nastajanje i razvoj petrinjske Pedagoške akademije te kao takav svjedoči o jednom vremenu, o jednoj važnoj djelatnosti i o ljudima koji su bili sudionici te djelatnosti. Pedagoška akademija utemeljena je 1961. godine, a 1997. preuređena je u Visoku učiteljsku školu, jedinu visokoškolsku ustanovu u Petrinji i Banovini. U vrijeme velikosrpske agresije na Hrvatsku i okupacije Petrinje, Pedagoška akademija nije prestala sa radom, već je sa svojim prosvjetnim djelatnicima i učenicima uspješno nastavila djelovanje u progonstvu. Nakon završetka Domovinskog rata i oslobođenja Petrinje, grad je ponovno postao školsko središte Banovine i jedno od značajnijih prosvjetno-pedagoških centara.

Jedan od profesora Pedagoške akademije bio je glazbenik Stjepan Rupčić, istaknuti dirigent, interpretator, muzikolog te glazbeni pedagog. Svojim djelovanjem obogatio je grad Sisak i okolicu te kao takav zauzeo važno mjesto u razvoju glazbe na tom području. Tragovi njegovog rada vidljivi su na Pedagoškoj akademiji gdje je predavao Glazbenu kulturu, djelovao kao voditelj zbora te od 1997. do 1999. godine obavljao dužnost dekana, u Muzičkoj glazbenoj školi u Sisku gdje se 1957. godine zaposlio te na sisačkoj Gimnaziji „Vladimir Majder Kurt“. Zaslužan je za uspjehe pjevačkih zborova gdje je osobito uživao popularnost sisačke omladine. Njegov utjecaj bio je osobito važan u stvaranju glazbene kulture u gradu Sisku.

2. POVIJEST PETRINJSKOG ŠKOLSTVA

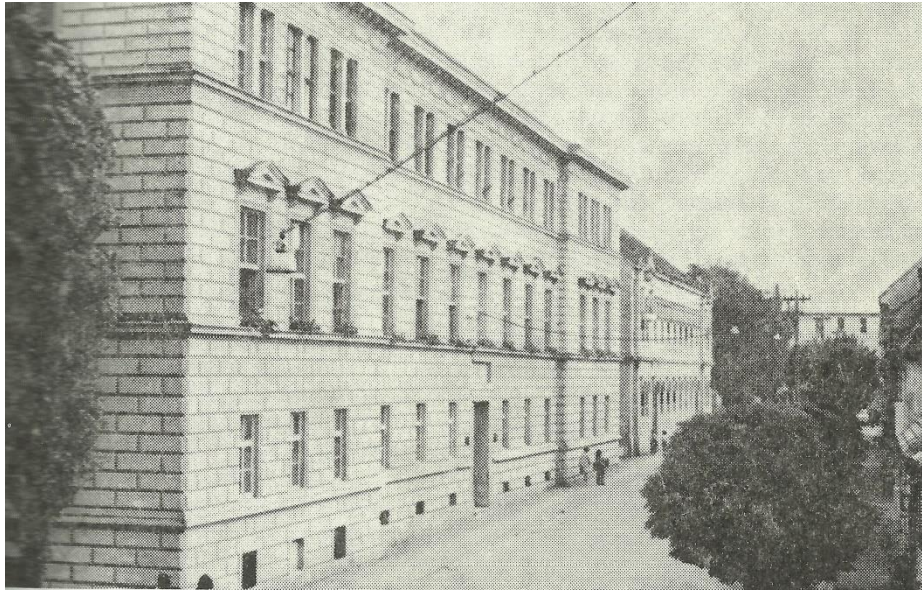
Prošlost petrinjskog školstva određena je društveno-političkim odnosima u kojima je nastajalo i razvijalo se. Petrinja je u svojoj višestoljetnoj povijesti imala zapažen kulturno-prosvjetni utjecaj na razvoj svog zavičaja, šireg područja Banije te na dio Posavine, Slavonije i Korduna. Škole su bile osnovna izvorišta kulturno-prosvjetne djelatnosti.

Ne zna se točno vrijeme kada su se u Petrinji i njenoj okolici pojavile prve škole, no sigurno je da su ih osnivale crkve, kao što je to bilo i u drugim zemljama. Takve su se škole pojavljivale u 16. i 17. stoljeću u blizini Petrinje, uz franjevački samostan u Čuntiću i kod crkve sv. Duha iznad Hrastovice. Broj djece u tim školama bio je vrlo mali i njih se poučavalo isključivo sa svrhom da ih se pripremi za svećenički poziv. Prva državna škola u Petrinji osnovana je 1700. godine, a to je ujedno bila i najstarija državna škola na Baniji. Tadašnja je Petrinja bila u sastavu Vojne krajine pa je osnivanje ove škole izvršeno prema političkim planovima bečkog dvora. U tadašnjim se školama učilo samo na njemačkom jeziku. Zbog toga je naš narod s velikim zakašnjenjem dobivao osnovno obrazovanje u odnosu na druge slobodne narode Europe. Ipak, u prvoj polovini 19. stoljeća općine su dobile pravo na osnivanje nacionalnih škola u kojima je nastava bila na materinjem jeziku. Te škole su bile cijenjene u narodu jer su budile nacionalnu svijest i time se snažno suprotstavljale germanizaciji (Plavljanić, 1972).

2.1. Prva učiteljska škola u Petrinji

Već pedesetih godina 19. stoljeća u Petrinji je počelo obrazovanje učitelja putem seminara, koji su se održavali u ljetnim školskim praznicima u trajanju po nekoliko tjedana. Otvaranje Učiteljske škole 1. listopada 1862. godine činilo je značajan događaj u povijesti Petrinje i povijesti školstva Hrvatske. Kroz 103 godine njenog postojanja, u njoj je 3.200 mladih ljudi steklo zvanje učitelja, koji su u prosvjećivanju našeg naroda izvršili jednu od najplemenitijih misija. Škola je već u prvom desetljeću svog postojanja postigla zapažene rezultate, na naučnom, prosvjetnom i političkom planu te je privukla pažnju vodećih prosvjetnih i političkih krugova tadašnje Hrvatske. To potvrđuje činjenica da su ova škola i grad Petrinja 1874. godine bili domaćini II skupštine učitelja Hrvatske. Organizator skupštine bio je učitelj Ivan Filipović, a u znak sjećanja na njega, jedna ulica u centru grada Petrinje nosi njegovo ime. Sebald Cihlar izrazio je zahtjev da se obrazovanje učitelja vrši na visokoškolskom stupnju, što je ujedno bio prvi javni zahtjev za visokoškolsko obrazovanje učitelja. Petrinja je, zbog toga što je u njoj bila iznesena ova ideja, zapisana u povijesti pedagogije. Petrinja je u

toku 19. i 20. stoljeća imala razvijenije školstvo nego i jedno drugo mjesto na području Banije, Korduna, Like i Zapadne Slavonije (Plavljančić, 1972).

Slika 1. Zgrada Učiteljske škole

2.2. Nastavni centar izvanrednog studija Više pedagoške škole

21. studenoga 1961. godine u Petrinji se održao sastanak predstavnika društveno-političkih organizacija kotara Sisak na kojem se podržao i odobrio prijedlog o osnivanju nove nastavničke škole – Pedagoške akademije. Tako se 9. siječnja 1960. godine u Sisku osnovao Nastavni centar izvanrednog studija Više pedagoške škole iz Zagreba čiji je zadatak bio da se otvori put obrazovanju nastavnika za osnovne škole na višem stručnom nivou. Orijentacija je bila na tome da se nastavnici koji su imali srednju stručnu spremu, a obavezno oni koji su vršili nastavu od petog do osmog razreda, uključe u rad centra i izvanrednim studijem postignu potrebnu višu stručnu spremu. U vrijeme spomenutog petrinjskog sastanka prvi rezultati centra izvanrednog studija bili su već ostvareni. Centrom je rukovodio direktor više pedagoške škole Josip Busija. Neposredni rukovodilac organizacije rada Centra bio je Dušan Plavljančić. Nastavnici u Centru bili su profesori Više pedagoške škole i honorarni profesori iz Zagreba, iz Zavoda za školstvo kotara Sisak, Gimnazije "VI. Majder", Sisak, i Učiteljske škole iz Petrinje. U Centru su bile organizirane tri studijske grupe: Hrvatskosrpski jezik i Sociologija, Matematika i Fizika i Likovni odgoj. Od upisanih 140 studenata diplomiralo ih je 127 i dobili su diplomu Više pedagoške škole u Zagrebu. Centar izvanrednog studija radio je do jeseni 1961. godine u Sisku, u zgradi gimnazije "V. Majder" i Osnovnoj školi "22. lipanj". Radom u centru stjecalo se vrlo korisno iskustvo za osnivanje petrinjske Pedagoške

akademije. Već u pripremi osnivanja ove Pedagoške akademije Centar je preseljen iz Siska u Petrinju i radio je u zgradi Učiteljske škole i Domu učenika stručnih škola u Gajevoj ulici (Plavljanić, 1972).

3. OSNIVANJE PETRINJSKE PEDAGOŠKE AKADEMIJE

Osnovna načela za utemeljenje Pedagoške akademije u Petrinji, kao novog tipa škole za obrazovanje nastavnika, određivana su Zakonom o školstvu iz 1958. i Zakonom o Pedagoškim akademijama iz 1960. godine. Pedagoška akademija u Petrinji osnovana je 1961. godine, a odluku o njenom osnivanju donio je Narodni odbor kotara Sisak (Golec, 2000). Za osnivanje Pedagoške akademije bio je zaslužan Duško Plavljančić, direktor Zavoda za školstvo kotara Sisak. Na osnivanju petrinjske Pedagoške akademije radili su još: Ivo Crnković, načelnik Odjela za prosvjetu kotara Sisak, Stjepan Mikulić, predsjednik Skupštine općine Petrinja i Krunoslav Lupis, dipl. građevni inženjer. Za vrijeme pripremnih radova na osnivanju Pedagoške akademije predlagalo se da bi Akademiju trebalo locirati u Sisku, jer je veći grad koji je imao razvijeniju privredu, što je davalo veću garanciju za materijalnu osnovu rada. Srećko Štajnburg, predsjednik Skupštine općine Sisak, nakon saznanja da je Petrinja zainteresirana da ima Pedagošku akademiju, prihvatio je stav Petrinje i angažirao Općinsku skupštinu Sisak da pomogne Petrinji u osnivanju i izgradnji Akademije. Sabor NRH dao je suglasnost za osnivanje Pedagoške akademije u Petrinji. Na početku priprema mislilo se da će Akademija moći početi sa radom tek 1. rujna 1962. godine. Međutim, Savjet za prosvjetu i kulturu i Zavod za unapređivanje školstva NRH intervenirali su da Akademija počne raditi već školske 1961/62. godine, barem s izvanrednim studijem. Taj prijedlog je prihvaćen i Pedagoška akademija počela je s radom 1. studenoga 1961. s izvanrednim studijem, a točno na dan stogodišnjice početka rada Učiteljske škole u Petrinji, 1. rujna 1962. godine i s redovnim studijem (Plavljančić, 1972).

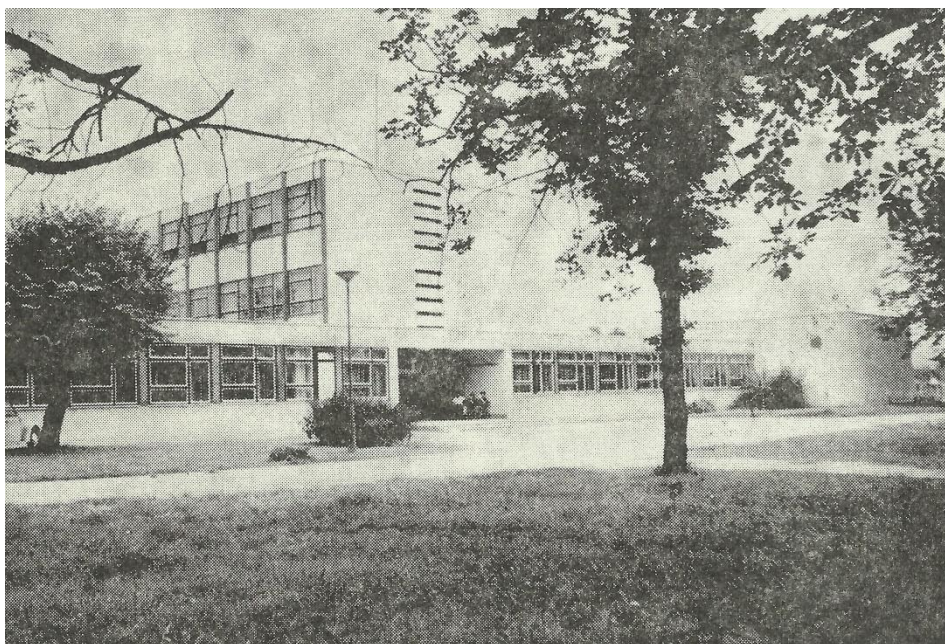
Prvi ravnatelj bio je Duško Plavljančić, a prvi stalni i honorarni profesori Akademije bili su: Fedor Abaffy, Vladimir Babić, Petar Božić, Juraj Bedenicki, Gojko Marijan, Milan Nožinić, Ilija Plavljančić, Milan Prodanović, Dušan Rapo, Stjepan Rupčić, Boško Relić, Ivan Sović, Petar Salopek, Zvonimir Trajber, Katarina Uzelac, Maja Zadrović, Berti Zaninović i dr. (Golec, 2000).

U školskoj 1961/1962. godini Akademija je imala školski prostor u zgradi Učiteljske škole te u Osnovnoj školi "22. Lipanj" u Sisku. U jesen 1962. godine Akademija je preseljena u zgradu Doma učenika stručnih škola u Petrinji, u Gajevoj ulici. U toj zgradi izvodio se rad s redovnim studijem dok se za izvanredni studij i dalje koristila zgrada Učiteljske škole. U zgradi Doma učenika stručnih škola koristile su se tri veće dvorane za učionice i desetak

manjih soba za kabinete i kancelarije. Tako skučen prostor nije omogućavao organiziranje nastave na nivou suvremenih zahtjeva više škole (Plavljanić, 1972).

3.1. Izgradnja Pedagoške akademije

U trenutku osnivanja Akademije najveći problem bio je kako osigurati školski prostor za rad ove škole. Petrinja je tada imala samo dvije stare školske zgrade u kojima su radile dvije osnovne škole i Učiteljska škola te se u njih nije moglo smjestiti još i Akademiju. Zbog toga su u Petrinji bili znatno slabiji materijalni uvjeti za osnivanje Akademije nego što su bili u ostalih 13 gradova koji su osnivali nove nastavničke škole. Profesori Bogdan Svilokos i Ilija Plavljanić predložili su da se izgradi nova zgrada za Akademiju. Zbog skupoće same gradnje, alternativa ovom prijedlogu bila je da se umjesto nove zgrade izgrade barake za rad Pedagoške akademije. Prihvatio se prvi prijedlog uz obrazloženje da bi se za novu nastavničku školu trebalo osigurati uvjete koji bi joj omogućili dugogodišnji rad. Projekt za izgradnju nove zgrade radio se u Arhitektonskom projektnom birou Marasović u Zagrebu. Radila ga je dipl. ing. Marta Berček. Program za projekt su radili: Mijo Ruso, savjetnik u Republičkom tajništvu za prosvjetu i kulturu, Đuro Fučijaš, savjetnik u Zavodu za unapređivanje osnovnog obrazovanja NRH i Dušan Plavljanić, direktor Akademije. Na projektu se radilo vrlo intenzivno te je za 6 mjeseci bio završen, jer je to bio uvjet da se zatraže i dobiju investicijska sredstva za gradnju. Akademski kipar Antun Augustinčić dao je za pročelje zgrade svoj umjetnički idejni projekt, ali taj se dio zbog nedostatka financijskih sredstava nije izveo. Ovaj projekt je sadržavao dvije freske (simbol mira i slobode i sliku borbe iz socijalističke revolucije) i njih je trebalo izgraditi na prednjim vanjskim zidovima zgrade. Ispred zgrade Akademije trebalo je postaviti spomenik koji bi simbolizirao prosvjetnog radnika. Kamen temeljac položio je potpredsjednik Izvršnog vijeća Sabora NRH dr. Žanko Miloš, 27. srpnja 1962. godine. Građevinske radove izvelo je petrinjsko građevinsko poduzeće "Budućnost", a nadzor na izgradnji obavljao je dipl. ing. Pero Mastnak-Car.

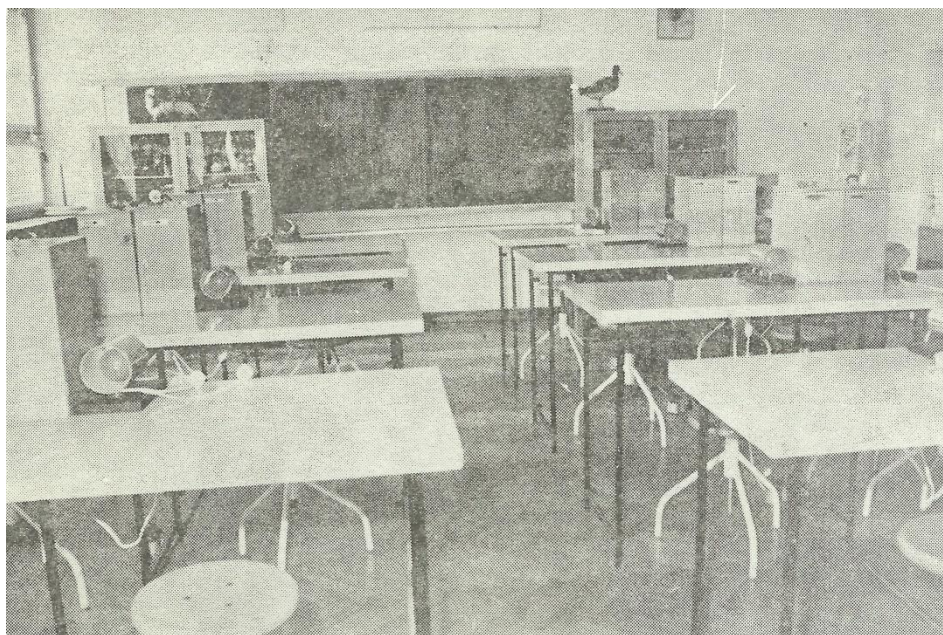

Slika 2. Zgrada Pedagoške akademije

Tijekom izgradnje došlo je do financijskih poteškoća jer je baš u to vrijeme donesen zakon o smanjivanju investicija za neprivredne objekte, zbog čega je Republički fond za školstvo uvjetovao izgradnju zahtjevom da osnivač tj. Kotarska skupština Sisak, osigura svoj dio sredstava u istom iznosu s kojim sudjeluje Republika. Budući da Kotar Sisak nije imao tih sredstava, zamolili su Mesnu industriju Gavrilović da im ustupi svojih 24 milijuna starih dinara. Zalaganjem tadašnjeg direktora Paje Manojlovića, radni kolektiv "Gavrilović" s razumijevanjem je usvojio molbu te je vrlo zaslužan za podizanje Pedagoške akademije (Plavljanić, 1972).

Akademija je u novoj zgradi započela sa radom 10. prosinca 1963. godine u novoj zgradi, a svečano otvorenje izvršilo se 5. svibnja 1964. godine. Povodom otvaranja održala se sjednica općinskog Sabora u Domu kulture. U programu ove svečanosti sudjelovao je pjevački zbor Radničkog kulturno-umjetničkog društva "Artur Turkulin" iz Petrinje (Plavljanić, 1972).

Unutrašnji prostor zgrade grupirao se funkcionalno: postojao je prostor zajedničkog dijela studija, prostor za nastavne katedre i prostor za upravno-administrativne službe. U zgradi je bilo 14 dvorana za predavanje, seminare, laboratorijske vježbe, knjižnica s čitaonicom, 14 kabineta za rad profesora i za zbirke i 4 sobe za potrebe uprave (Plavljanić, 1972).

Slika 3. Praktikum biologije

Nastavne katedre opremale su se nastavnim sredstvima te su s vremenom dobile vrlo suvremenu opremu. Uređivala se i učionica za programiranu nastavu. Biblioteka je imala preko 12.000 knjiga za studij svih grupa i predmeta (Plavljančić, 1972).

Slika 4. Knjižnica i čitaonica

3.2. Organizacija studija

Obrazovanje nastavnika u osnovnim školama, kao osnovni zadatak pedagoških akademija, ostvarivao se kroz jedinstveno društveno-filozofsko i pedagoško-psihološko obrazovanje studenata bez obzira jesu li se spremali za nastavnika razredne ili predmetne nastave. Usmjerenje studenata na razrednu ili predmetnu nastavu provodilo se u povezivanju tih dvaju smjerova. Studenti razredne nastave studirali su jedan izborni nastavni predmet iz predmetne nastave, a studenti predmetne nastave studirali su osnove metodike razredne nastave. Na taj način osposobljavani su da kao budući nastavnici prema potrebi mogu predavati i u razrednoj i u predmetnoj nastavi. U Petrinjskoj akademiji organizirana su dva odsjeka studija: odsjek za razrednu nastavu i odsjek za nastavnike od V. do VIII. razreda osnovne škole. Studenti razredne nastave nastavni predmet mogli su birati između: Hrvatsko-srpskog jezika, Matematike, Biologije, Povijesti i Geografije. Predmetni studij organizirao se na principu dvopredmetnog studija, osim Likovnog odgoja i stranog jezika koji su bili jednopredmetni.

Za prvu generaciju 218 izvanrednih studenata, upisane šk. g. 1961./62. postojale su još nastavne grupe: Ruskog i Engleskog jezika i Likovnog odgoja. U prvu godinu redovnog studija 1962./63. ukupno je bilo upisano 97 studenata, 18 za razrednu i 79 za predmetnu nastavu; šk. g. 1963./64. broj upisanih povećao se za 39 studenata; 1964./65. za razrednu i predmetnu nastavu na Akademiji je bilo upisano 136 studenata; šk. g. 1965./66. upisano ih je 135, a šk. g. 1966./67. upisano je 228 studenata. Do šk. g. 1965./66. studij kemije bio je organiziran uz pomoć Odjela za kemiju Tehnološkog fakulteta u Sisku, budući da do tada Akademija nije imala laboratorija i nastavnih sredstava za studij kemije. U obavijesti Petrinjske Akademije za upis u prvi semestar školske godine 1966./67. objavljeni su uvjeti upisa i određen je broj studenata po nastavnim skupinama: za razrednu nastavu predviđen je upis 70 studenata, za Hrvatsko-srpski 30, za Povijest i Geografiju 30, za Matematiku i Fiziku 40 i za Biologiju i Kemiju 40 studenata. Ali prema interesu studenata te iste godine u prvi semestar bilo je upisano: za razrednu nastavu 71, za Hrvatsko-srpski 45, za Povijest i Geografiju 21, za Matematiku i Fiziku 45 i Biologiju i Kemiju 46 studenata (Golec, 2000).

Od školske godine 1968./69. došlo je do promjene nastavnog plana. Zbog unapređivanja nastave, razvijanja stručnog i pedagoško-praktičnog rada, te zbog usklađivanja rada nastavnika pojedinih predmeta, na Akademiji su se organizirale nastavne katedre. Katedra je osnovna nastavno-organizacijska jedinica koja obuhvaća sve nastavnike i suradnike jednog predmeta iz skupine srodnih predmeta. Na Akademiji su bile organizirane slijedeće katedre:

1. Katedra za zajednički dio studija, koja je obuhvaćao grupu pedagoških predmeta, Filozofiju, Sociologiju, Psihologiju i Osnove narodne obrane
2. Katedra za razrednu nastavu, koja je obuhvaćao sve metodike i predmete studija razredne nastave
3. Katedra za društvene nauke koja je obuhvaćao Hrvatsko-srpski jezik sa književnošću, Povijest i Geografiju
4. Katedra za Matematiku i Fiziku
5. Katedra za Biologiju i Kemiju.

S ciljem da studij postane što funkcionalniji i efikasniji, u nastavnom planu i programu radile su se promjene gotovo svake školske godine. Studij razredne nastave pokazao je da širok izbor posebnih nastavnih predmeta (Hrvatsko-srpskog jezika, Matematike, Povijesti, Zemljopisa i Biologije) nije bio dobar te da bi taj izbor trebalo svesti samo na Hrvatsko-srpski jezik i Matematiku. Zatim, da bi Hrvatsko-srpski jezik i Matematika u sastavu studija razredne nastave trebali imati isti program kao što su ga ti predmeti imali u odsjeku studija predmetne nastave. Predložila se i izmjena studija razredne nastave tako da se nastavnik za razrednu nastavu isključivo pripremao za nju, bez posebnog izbornog predmeta koji bi student predavao u višim razredima osnovne škole. Razlozi za tu izmjenu su bili što u dvije godine, koliko je trajao studij, nije bilo moguće savladati i program za rad u razrednoj nastavi i još jedan nastavni predmet za rad u višim razredima. Osim toga nastavnici razredne nastave sa strukom još jednog nastavnog predmeta, odlazili su iz razredne nastave u predmetnu, predajući svoj drugi predmet. Novi plan i program studija razredne nastave sadržavao je sve metodike predmeta razredne nastave, a posebno mjesto dobili su programi Kulture usmenog i pismenog izraza, Osnove matematike i Dječja književnost. Program ovih predmeta studija sadržavao je građu koju je nastavnik razredne nastave trebao dobro poznavati, a ne program koji se radio u višim razredima osnovne škole. Svrha studija razredne nastave bila je obrazovanje nastavnika razredne nastave koji će biti svestrano obrazovan i odgojen, koji će moći u svim predmetima razredne nastave izvoditi kvalitetnu nastavu i cjelokupan odgojno – obrazovni rad. U školskoj 1967./68. godini ukinula se predmetna nastava iz Povijesti i Zemljopisa, a studij Hrvatsko-srpskog jezika prihvatio se kao jednopredmetni. Razlozi za takvu organizaciju studija bili su ti, što za dvije godine, koliko je trajao studij, nije bilo moguće savladati program Hrvatsko-srpskog jezika u kombinaciji s još jednim predmetom (Povijest ili Geografija), pa se nastavnici te grupe predmeta nisu dovoljno pripremali za svoju

struku. Studij ovog predmeta proširio se novim kolegijima: Uvod u književnost te Filmska i radio-televizijska kultura (Plavljanić, 1972).

3.3. Provođenje pedagoške prakse

Od prvih godina djelovanja Akademije u nastavnom planu i programu poseban značaj pridavao se metodici pojedinih struka zbog osposobljavanja studenata za praktičan rad u svim područjima odgojno-obrazovnog rada osnovne škole. Pedagoška praksa bila je obavezni dio programa studija te se od osnivanja Pedagoške akademije neprekinuto ostvarivala radom u vježbaonici I. i II. osnovne škole u Petrinji. Svaki student tijekom studija obavezno je izvršavao hospitaciju¹ te samostalno praktično radio u svim nastavnim predmetima za koje se pripremao. Početkom druge godine studija, redovni studenti razredne nastave imali su pedagošku praksu u trajanju od tjedan dana u prvim razredima osnovne škole, kako bi se upoznali sa svim vidovima odgojno-obrazovnog rada s počecima, upravo za njihovih prvih školskih dana, dok su studenti IV. semestra imali 21-dnevnu školsku pedagošku praksu u osnovnim školama. Budući da Akademija nije imala osigurana financijska sredstva za obavljanje prakse, studenti su sami odabirali škole u kojima će ju izvršavati, a konačnu odluku o mjestu izvršavanja praktične nastave donosilo je Vijeće nastavnika. U organiziranju izvođenja pedagoške prakse dobivala se velika pomoć osnovnih škola. Suradivalo se sa njih 111. Nastavnici osnovnih škola tako su najčešće besplatno radili sa studentima u želji da im pomognu na njihovom stručnom osposobljavanju (Plavljanić, 1972).

3.4. Diplomski ispit

1968. godine izmijenio se program diplomskog ispita. Do te godine diplomski ispit sastojao se od domaćeg pismenog rada i obrane pred ispitnom komisijom. Za pismeni rad zadavale su se teme vezane uz program škole, a diplomant je bio dužan metodički obraditi temu u obliku nastavne jedinice. Novi način polaganja diplomskog ispita sastojao se od pismene radnje i usmenog dijela. Na ispitu se provjeravalo koliko student vlada građom i didaktičko-metodičkom spremom za primjenjivanje svog znanja u nastavnoj praksi (Plavljanić, 1972).

¹ Hospitacija – lat. hospitatio, hospes: gost. Visokoškolska nastava iz pedagoških predmeta koja se održava u osnovnim i srednjim školama, pokazni sat koji student održava u sklopu takve nastave

3.5. Izvanredni studij

Petrinjska akademija jednako je bila angažirana radom na izvanrednom studiju kao i na redovnom. Izvanredni studij organizirao se i provodio prema općinskim planovima za doškoloavanje učitelja i nastavnika sa srednjoškolskom spremom. Jedan od problema u izvođenju izvanrednog studija bilo je vrijeme održavanja nastave. Za svaku godinu studija organizirano je 45-50 dana nastavnog rada, koji se održavao u zimskim i ljetnim školskim praznicima te tijekom školske godine svakog drugog tjedna po 2-3 dana. Organizacija studija bila je prilagođena stručnoj spremi studenata i mogućnostima da sudjeluju u svim oblicima nastave izvanrednog studija. Obrada programa po nastavnim predmetima s polaganjem ispita vršila se tako da se odslušao i polagao jedan po jedan predmet, a vrijeme trajanja studija ugovaralo se sa studentima. Ovakav sistem organizacije studija od studenata je tražio veću odgovornost, osiguravao kontinuitet i ujednačen tempo studija. Iako su studirali u težim uvjetima, upravo su izvanredni studenti u odnosu na redovne pokazali znatno veću odgovornost prema studiju. U dogovoru s pojedinim općinama stvarali su se povoljniji uvjeti za studij izvanrednih studenata organiziranjem područnih nastavnih centara. Pedagoška akademija u Petrinji za izvanredni studij razredne nastave otvorila je nastavne centre u Novskoj, Kutini, Sisku, Glini, Slunju, Topuskom, Vrginmostu, Dvoru, Bosanskoj Krupi i Velikoj Kladuši. Nastavni plan i program izvanrednog studija, bio je istovjetan s redovnim studijem (Plavljanić, 1972).

3.6. Školski pedagoški centar

Na početku reforme obrazovanja nastavnika osnovne škole, javila se ideja o formiranju posebne službe koja bi koordinirala rad svih institucija za obrazovanje nastavnika. Tijekom osnivanja Pedagoške akademije, 1961. godine, pojavila se ideja o Školskom pedagoškom centru. Centar je bio zamišljen kao institucija koju su činile funkcionalno i organizacijsko-pedagoško jedinstvo Pedagoške akademije, vježbaonice i gimnazije pedagoškog smjera sa ciljem pripremanja novih nastavnih kadrova za osnovnu školu, usavršavanje nastavnika te unapređivanje teorije i prakse osnovne škole. Savjet Akademije je 1963. godine donio odluku o osnivanju centra. U to vrijeme su na području Banovine djelovale tri gimnazije pedagoškog smjera, Petrinja, Kostajnica i Topusko. Najbolja suradnja ostvarivala se s Gimnazijom „Braća Hanžek“ u Petrinji. Financijska sredstva za rad centra nisu bila posebno osigurana te tako u njemu nije bilo posebnog službenika. Najintenzivnija suradnja Školskog pedagoškog centra s Akademijom bila je na pripremanju srednjoškolaca za studij na Akademiji. Akademija kao

nova nastavnička škola nije imala dovoljno kandidata za studij pa je ova djelatnost prvih nekoliko godina bila izuzetno važna. U Akademiji su pojedine studijske grupe, npr. razredna nastava, imale gotovo isključivo studente koji su završili učiteljsku školu. Zapaženo je da su studenti, koji su završili gimnaziju pedagoškog smjera, bili napredniji u pedagoškoj grupi predmeta, s većim interesom prilazili su studiju za nastavničko zvanje i postizali bolji uspjeh (Plavljanić, 1972).

3.7. Stručno usavršavanje nastavnika

U svrhu stručnog usavršavanja organiziralo se nekoliko aktiva nastavnika u koja su se uključivali nastavnici-mentori osnovnih škola, profesori Akademije, Gimnazije pedagoškog smjera i nastavnici ostalih osnovnih škola. Akademija je na programu stručnog usavršavanja, surađivala sa prosvjetno-pedagoškom službom za osnovno obrazovanje. Profesori Akademije održavali su predavanja i učestvovali na seminarima za usavršavanje nastavnika, koja su organizirali prosvjetno-pedagoška služba i zajednica osnovnih škola. Nekoliko seminara izvela je i sama Akademija. Praćenje pedagoškog rada nastavnika početnika (bivših studenata) postao je aktualan zadatak Akademije. Studenti nisu mogli za vrijeme studija steći svo potrebno obrazovanje za rad u osnovnoj školi pa im je bila neophodna direktna stručna pomoć i od njihovih profesora, kako bi upotpunili svoje opće i stručno znanje. Od 1969. godine Akademija je uspješno razvijala program i rad na usavršavanju nastavnika-početnika (Plavljanić, 1972).

3.8. Samoupravljanje i društveno-političke organizacije

U samoupravljanju Akademije sudjelovali su svi njeni redovni nastavnici, djelomično i honorarni, administrativno i tehničko osoblje, redovni i izvanredni studenti, predstavnici općinskih skupština, Osnovne škole – Vježbaonice i Gimnazije pedagoškog smjera Petrinja i Zavoda za školstvo kotara Sisak. Od osnivanja Akademije pa do 24. listopada 1964. godine njome su upravljali Savjet, Vijeće nastavnika i direktor. Prvi Savjet Akademije formiran je u studenom 1961. godine, a svoju prvu sjednicu održao je 6. prosinca iste godine. U jesen 1964. godine formirana je Radna zajednica kao najviši organ samoupravljanja. Uz Radnu zajednicu organi društvenog upravljanja bili su: Upravni odbor, Vijeće nastavnika i direktor. Od 1964. do 1967. godine Savjet Akademije nije postojao, a njegovu funkciju vršila je Radna zajednica. U praksi se pokazalo da je pored Radne zajednice potrebno imati i Savjet te je on 1967. godine ponovno formiran. Jedanput godišnje održavale su se sjednice Skupštine Akademije

na kojima se raspravljalo o svim važnim pitanjima rada Akademije i prijedlozima za unapređivanje rada. U radu Skupštine sudjelovali su svi članovi kolektiva Akademije, članovi organa upravljanja i predstavnici društveno-političkih zajednica općinskih skupština s područja Banije i Korduna. Stručni organ upravljanja u Akademiji bilo je vijeće nastavnika, a činili su ga svi stalni nastavnici i nastavnici-suradnici. Ono je bilo odgovorno za sve vidove odgoja i obrazovanja studenata i za stručan rad škole. Izbor prvih profesora–članova vijeća nastavnika vršila je stručna komisija koju su činili: izvanredni prof. Sveučilišta u Zagrebu dr. Dragutin Franković, docent Stjepan Mintaković i predavač Tehnološkog fakulteta u Sisku, Juraj Bedenicki. Ova komisija izabrala je prve profesore Akademije: Dušana Plavljanića, Milana Prodanovića i Katarinu Uzelac te je dala suglasnost za rad honorarnih nastavnika. Prva sjednica Vijeća nastavnika održana je 13. prosinca 1961. godine.

Školske godine 1973./74. program rada Akademije provodio se i dalje kroz redoviti studij koji je tada bio sveden na tri studijske skupine: razredna nastava, Hrvatski ili srpski jezik te Matematika i Fizika te kroz izvanredni studij organiziran samo za razrednu nastavu, kroz stručno usavršavanje i znanstveno-istraživački i stručni rad nastavnika. U to vrijeme Akademija je zapošljavala 24 djelatnika u stalnom radnom odnosu i 8 vanjskih suradnika. Ravnatelj Akademije D. Plavljanić razriješen je dužnosti 1. veljače 1975. godine, a za novog ravnatelja izabran je Milan Prodanović koji je već 30. travnja podnio ostavku zbog sukoba s političkim čelnikom Petrinje. Za novog direktora izabran je Milan Nožinić koji je tu dužnost obavljao od 9. srpnja 1975. do 11. srpnja 1977. godine.

Tijekom školske godine 1976./77. uz suradnju s Pedagoškom akademijom u Zagrebu na Pedagoškoj Akademiji u Petrinji otvoren je studij predškolskog odgoja. Studij je na akademiji trajao dvije godine i nakon njegova završetka stjecala se viša stručna sprema i zvanje odgajatelja za predškolske ustanove (Golec, 2000).

4. AKADEMIJA KAO VIŠA ŠKOLA OBRAZOVANJA

25. travnja 1978. donesen je novi Statut kojim je određeno da Pedagoška akademija u Petrinji postaje viša škola za obrazovanje i usavršavanje nastavnika osnovnih škola i predškolskih ustanova. Studij je bio redovan, a organizirao se i izvodio kao studij za stjecanje više stručne spreme. Sastojao se od: općih programskih osnova, zajedničkih programskih osnova i stručnih programskih osnova, a organizirao se za smjerove obrazovanja: odgajatelja u predškolskim ustanovama, nastavnika razredne nastave, permanentno obrazovanje za odgajatelje i nastavnike razredne nastave. Novim statutom se umjesto direktora sistematiziralo mjesto dekana i ukinut je studij posebnih nastavnih skupina. Za dekana je izabran prof. Bogoslav Crnić i otada se radilo na udruživanju Akademije u sastav Sveučilišta u Zagrebu (Golec, 2000).

5. AKADEMIJA KAO ODSJEK ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I RAZREDNU NASTAVU OOUR-a PEDAGOGIJSKE ZNANOSTI FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

25. rujna 1980. godine djelatnici Akademije prihvatili su Samoupravni sporazum o udruživanju u radnu organizaciju Filozofskog fakulteta Zagreb. Sporazumom je određeno da se radnici Pedagoške akademije Zagreb, Pedagoške akademije Petrinja i Pedagoške akademije Čakovec udružuju u organizaciju Filozofskog fakulteta i ulaze u sastav Osnovne organizacije osnovnog rada Odjela za pedagogiju. Nakon 20 godina od osnivanja, 2. veljače 1981. godine, ugasio se naziv Pedagoška akademija. Od tada je ta prva i jedina petrinjska viša škola djelovala kao Odsjek za predškolski odgoj i razrednu nastavu Osnovnih organizacija udruženog rada (OOUR-a)² za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Odsjek je formirao svoje Nastavno vijeće koje je raspravljalo o stručnim, pedagoškim, organizacijskim i drugim pitanjima vezanim za obavljanje nastave. Na čelu OOUR-a Pedagogijske znanosti bio je dekan, a odsjekom rukovodili su pročelnici odsjeka. Dužnost prvog pročelnika Odsjeka za predškolski odgoj i razrednu nastavu u Petrinji obavljao je Bogoslav Crnić, od 1986. do 1988. godine dr. Ivan Dumbović te potom prof. Milan Nožinić. Od 1982. do 1986. u Odsjeku za predškolski odgoj i razrednu nastavu Petrinja, bilo je upisano 464 redovnih i 151 izvanredni student. U tom razdoblju diplomiralo je 311 odgojitelja i 109 nastavnika razredne nastave. Tako je šk. g. 1981./82. na predškolski odgoj bilo 38 upisanih redovnih i 40 izvanrednih, a na razrednu nastavu 90 redovnih studenata; šk. g. 1982./83. na predškolski odgoj 39 redovnih i na razrednu nastavu 73 redovna i 60 izvanrednih studenata; 1983./84. na predškolski odgoj 40, a na razrednu nastavu 84 redovnih studenata; a šk. g. 1984./85. u predškolski odgoj bio je upisan 51 izvanredni student, a na studij razredne nastave 91 redovnih studenata. 1987./88. na Odsjeku u Petrinji studiralo je 49 studenata razredne nastave i 27 predškolskog odgoja u I. godini te 78 redovnih studenata razredne nastave u II. godini studija, na II. godini studiralo je još 40 izvanrednih studenata predškolskog odgoja. Od 1. siječnja 1990. za pročelnika Odsjeka bio je izabran dr. Slavko Vučak, koji je uz obavljanje poslova pročelnika predavao didaktiku i pedagogiju (Golec, 2000).

U rujnu 1991. godine petrinjski Odsjek za razrednu nastavu i predškolski odgoj, morao je, zbog ratnih događanja, napustiti Petrinju, te tako započeo četverogodišnje razdoblje svoga djelovanja u progonstvu. Od školske godine 1991./92. nastava se organizirala u zgradi Odjela

² Osnovna organizacija udruženog rada

pedagogijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Savska cesta br. 77, ali samo za studij učitelja, budući da se za studij predškolskog odgoja nije javio potreban broj studenata. Od 1. listopada 1992. godine za pročelnicu Odsjeka izabrana je dr. Eva Leniček, koja je od 1974. godine na bivšoj Pedagoškoj akademiji, a potom na Odsjeku predavala Hrvatski jezik i Metodiku hrvatskog jezika. U Zagreb su došli svi tadašnji stalno zaposleni profesori petrinjskog Odsjeka: mr. Filip Ćurić, dr. sc. Ivan Koren, mr. sc. Eva Leniček, Vladimir Kuharić, prof. Berislav Ličina, prof. dr. sc. Dušan Rapo, Stjepan Rupčić, prof. Vladimir Sekulić, prof. i dr. sc. Slavko Vučak, koji je u to vrijeme obnašao dužnost pročelnika Odsjeka. Tako su, s većom ili manjom satnicom, petrinjski profesori izvodili nastavu (predavanja, seminare ili vježbe) iz sljedećih predmeta: Pedagogija i Didaktika (dr. sc. S. Vučak, izvanredni profesor), Metodika nastave hrvatskog jezika (mr. sc. E. Leniček, viši predavač), Hrvatski jezik i Dječja književnost (dr. sc. D. Rapo, docent), Matematika i Metodika nastave matematike (mr. F. Ćurić, viši predavač), Glazbena kultura, Metodika nastave glazbene kulture i Sviranje (S. Rupčić, docent), Likovna kultura i Metodika nastave likovne kulture (V. Kuharić, predavač), Tjelesna i zdravstvena kultura (V. Sekulić, predavač), te Metodika nastave matematike i Metodika nastave prirode i društva (B. Ličina, stručni suradnik) (Težak, 2005). Rad u Zagrebu tijekom ratnih godina bio je za sve petrinjske profesore od velikog značenja za očuvanje osobnog i stručnog integriteta nakon traumatskih ratnih događanja, ali i novo, korisno iskustvo za daljnji znanstveni i stručni rad. Bilo je to i jačanje profesionalnih i kolegijalnih veza s drugim profesorima i Ustanovom u cjelini. (Težak, 2005, prema Ličina, 2005. str. 32).

Školske godine 1992./93. Odsjek je prešao s dvogodišnjeg na četverogodišnje obrazovanje učitelja. U rujnu 1992. u I. godini četverogodišnjeg studija razredne nastave bilo je upisano 42 studenata, pretežito s petrinjsko-sisačkog područja. Zadnje dvije ratne godine sa studentima I. i II. godine nastava se organizirala u zgradi Metalurškog fakulteta u Sisku, dok se sa studentima III. i IV. godine nastava i dalje izvodila u Zagrebu (Golec, 2000).

6. POVRATAK VISOKE UČITELJSKE ŠKOLE U PETRINJI

Završetkom ratnih događanja u ljeto 1995. godine u Petrinji su se obavljale pripreme za ustroj nastavnih i drugih aktivnosti Odsjeka za razrednu nastavu i predškolski odgoj Petrinja. Petrinjski Odsjek 14. listopada 1996./97. akademske godine, započeo je redovitu nastavnu aktivnost u novoobnovljenoj zgradi.

Radost povratka

Snimio N. ČUTUK

U PETRINJI SE NASTAVLJA FAKULTETSKA NASTAVA

AKADEMIJA SE VRATILA KUĆI

PETRINJA - Iskrenom radošću, uz državnu i studentsku himnu te sponzani pljesak, studenti i profesori Odsjeka za predškolski odgoj i razrednu nastavu pedagoških znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, dočekali su početak nastave u matičnoj zgradi u Petrinji.

Pošto su, 12. rujna 1991. godine, bili protjerani, studenti petrinjskog Odsjeka polazili su nastavu pet godina u Zagrebu i Sisku. Sada, poslije »Oluje« i obnove devastirane fakultetske zgrade, stvoreni su uvjeti za studij u Petrinji. Već na prvom susretu s profesorima, okupilo se svih

180 studenata, među kojima je bilo i 60 brućoša.

Kako je tom prigodom rekla pročelnica Odsjeka prof. dr. Eva Leniček, u međuvremenu je studij unaprijeđen i s dvogodišnjega prerastao je u četverogodišnji. Organizacijom nastave u Petrinji nastavljena je duga i bogata tradicija obrazovanja učitelja, koja traje 134 godine, a samo nakratko bila je prekinuta. Da su Petrinjci bili uvjereni u povratak, svjedoči i podatak da su nastavu posljednje dvije godine organizirali u desetak kilometara udaljenome Metalurškom fakultetu u Sisku. Pe-

trinja je opet postala grad kulture, prosvjete i studenata. Povratkom prognanika, studenata i profesora u Petrinju, njegovim je građanima, rekla je pročelnica Leniček, vraćeno ljudsko dostojanstvo.

U povodu početka akademske godine, koja će u povijesti petrinjskoga obrazovnog sustava ostati upisana zlatnim slovima, petrinjsko-hrastovički župnik Ivica Šestak služio je u privremenome pastoralnom centru svetu misu, kojoj su uz brojne studente bili nazočni i profesori petrinjskoga fakultetskog Odsjeka.

Z. Strižić

Slika 5. O ponovnom radu Pedagoške akademije u Petrinji pisano je u Večernjem listu

U reorganizaciji Odsjeka, razmišljalo se o pretvaranju Odsjeka u Pedagoški fakultet. Budući da Petrinja nije imala uvjete za osnivanje fakulteta, Odsjek je promijenio naziv u Visoka učiteljska škola, što je od 10. travnja 1997. godine bilo uređeno uredbom Vlade Republike Hrvatske. Odgovarajuće uredbe donosile su se i za odsjeke u Zagrebu i Čakovcu. Nakon 16 godina života i rada u okviru Pedagoških znanosti, petrinjsko učiteljsko učilište ponovno je postalo samostalno. U svibnju 1997. godine za privremenog dekana Visoke učiteljske škole u Petrinji imenovan je doc. Stjepan Rupčić, prof. djelatnik te ustanove od njezina osnivanja. Šk.

g. 1996./97. na Visokoj učiteljskoj školi je studiralo 259 studenata, a nastavu je izvodilo 9 stalno zaposlenih nastavnika i nekoliko vanjskih suradnika. Šk. g. 1999./2000. u I. godinu studija upisano je 86 studenata na studij razredne nastave i 53 studenta na studij predškolskog odgoja. Iste godine organiziran je dopunski (izvanredni studij) razredne nastave i jednog pojačanog predmeta za 84 pristupnika. Mogli su se upisati nastavnici sa završenim dvogodišnjem studijem razredne nastave. Od ponovnog izvođenja nastave u Petrinji šk. g. 1996./97. do kraja šk. g. 1999./2000. Visoku učiteljsku školu ukupno je završilo 120, a dvogodišnji studij predškolskog odgoja koji je ponovno uveden šk. g. 1998./99., u istom razdoblju završilo je ukupno 27 studenata. Šk. g. 1999./2000. dužnost privremenog dekana i dalje je obavljao doc. Stjepan Rupčić, prodekan za nastavu do rujna 1999. bio je Berislav Ličina, prof. predavač Metodike prirode i društva, a od 1. listopada 1999. dr. Ivan Prskalo, koji predaje Osnove Kineziologije i Metodiku tjelesne i zdravstvene kulture. Na školi su radili i sljedeći nastavnici: prof. dr. S Vučak, predavao Didaktiku i Pedagogiju, doc. dr. Mate Matas Geografiju, dr. Eva Leniček Metodiku hrvatskog jezika, dr. Tea Benčić Hrvatski jezik, mr. Đurđa Štajcer Engleski jezik, mr. Mirjana Šagud Predškolsku pedagogiju, mr. Anka Jurčević-Lozančić Metodiku matematike, mr. Berislav Majhut Dječju književnost i Medijsku kulturu, mr. Miljenka Cota-Bekavac Razvojnu i Pedagošku psihologiju, prof. Mato Bučar Osnove prirodoslovlja, prof. Ivanka Novosel Glazbenu kulturu, akademski slikar prof. Stjepko Rupčić Likovnu kulturu, dipl. inž. matematike Ivica Vuković Matematiku i Informatiku, prof. Vladimir Sekulić vježbe iz Tjelesne rekreacije i kulture, a kao vanjski suradnici radili su: dr. Vlatko Kozjak koji je predavao Higijenu, mr. Vesna Šipuš Filozofiju, doc. dr. Ivica Golec Povijest i dr. Za upis u akademsku godinu 2000./2001. predviđeno je da se na studij razredne nastave u trajanju od 4 godine završetkom kojeg se stječe stručni naziv dipl. učitelj upiše 70 studenata, a za studij predškolskog odgoja u trajanju od 2 godine završetkom kojeg se stječe stručni naziv odgajatelj predškolske djece predviđen je upis 35 studenata. Na početku 2000./2001.god. na studij razredne nastave upisano je 89, a na studij predškolskog odgoja 50 studenata (Golec, 2000).

Slika 6. Nastavničko vijeće Visoke učiteljske škole u Petrinji u lipnju 2006. godine

"Jedno i pol stoljeće žive i rade dva učiteljska učilišta udaljena međusobno pedesetak kilometara: nešto starije i veće u Zagrebu i nešto mlađe i manje u Petrinji. Tijekom svojega dugog i časnog postojanja, neovisno o trajanju, nazivu i unutarnjem ustroju školovanja i studiranja polaznika, kao i ustroju i nazivu država koje su se također mijenjali tijekom toga vremena, ta su učiteljska učilišta odigrala značajnu ulogu u odgoju i obrazovanju djece i mladeži te podizanju prosvjete i kulture svoje sredine i naroda" (Težak, 2005, prema Ličina, 2005. str. 31).

Osamostaljivanjem, odnosno osnivanjem Visoke učiteljske škole u Petrinji, suradnja petrinjskih profesora s Učiteljskom akademijom Sveučilišta u Zagrebu svodila se na gostovanje petrinjskih profesora na drugom, samostalnom visokom učilištu. Gostovanje profesora uglavnom je išlo iz Zagreba prema Petrinji, što je i razumljivo s obzirom na veličinu i koncentraciju znanstvenika i drugih stručnjaka zagrebačkog učiteljskog učilišta. Kako su se tijekom godina petrinjski Odsjek, a poslije i Visoka učiteljska škola, razvijali, stvorene su i nove mogućnosti angažiranja profesora petrinjske Visoke učiteljske škole za vanjsku suradnju s Učiteljskom akademijom. Tako je od akademske godine 1997./98. do 2003./04. na Učiteljskoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu dio nastanih aktivnosti izvodilo povremeno ili stalno šest petrinjskih profesora. To su: mr. sc. Anka Jurčević – Lozančić, dr. sc. Berislav Majhut, viši predavač Berislav Ličina, dr. sc. Ivan Prskalo i mr. sc. Mirjana Šagud. Jedan broj profesora Učiteljske akademije gostuje predavanjima na Visokoj učiteljskoj školi u Petrinji. Tako se nastavila duga i uspješna suradnja ovih dvaju učiteljskih učilišta, što ih je približilo

suvremenim trendovima razvijenijih zemalja, a istodobno pozitivno utjecalo na kvalitetu rada, kako osobno svakog profesora tako i svake ustanove u cjelini (Težak, 2005).

7. ŽIVOT I DJELOVANJE PROFESORA STJEPANA RUPČIĆA

U ovome dijelu rada prikazati ćemo život i djelovanje glazbenika Stjepana Rupčića. Prikupljanjem podataka o njegovom životu i radu, istraživali smo kada se i kako u njemu pojavila ljubav za glazbu te gdje ga je ta ljubav prema glazbi odvela. Sakupljale su se informacije o njegovom djetinjstvu, školovanju, zaposlenju, djelovanju, o načinima njegova rada, njegovoj osobnosti, glazbenim postignućima te svakom tragu koji je kroz glazbu ostavio za sobom. Budući da o životu profesora Rupčića nema mnogo zapisa, pomoć u prikupljanju informacija potražili smo u sjećanjima onih koji su ga poznavali; njegovoj obitelji, prijateljima, suradnicima, učenicima i poznanicima. Svaki od njih s veseljem se odazvao pozivu da svojim utiscima o prof. Rupčiću na neki način sudjeluje u osnivanju ovoga rada.

7.1. Biografija profesora Stjepana Rupčića

Stjepan Rupčić rođen je 22. siječnja 1931. godine u Sisku, a umro je u Petrinji, 1. ožujka 2005. godine. 1949. godine završio je gimnaziju u Sisku. Glazbenu naobrazbu stjecao je privatnim podukama kod Franje Medrickog i Nikole Jerolimova u Sisku i na Državnoj muzičkoj školi u Zagrebu (srednja škola). Godine 1952. upisao je studij glazbe na teorijsko-folklornom odjelu (VII.) Muzičke akademije u Zagrebu, na kojem je 1956. diplomirao sa temom *Kakva sve sredstva upotrebljava narodni pjevač osim pjesničkog teksta, kod gradnje strofe u muzičkom folkloru*. U Sisak se vratio kao prvi profesor teorijskih predmeta. 15. listopada 1957. godine zaposlio se u tadašnjoj *Gradskoj muzičkoj školi* (kasnije: *Glazbena škola Frana Lhotke*), a od 23. listopada 1975. postaje njen ravnatelj. Tu je dužnost obnašao do 15. listopada 1981. godine. Radio je honorarno kao profesor Glazbenog odgoja na sisačkoj Gimnaziji "Vladimir Majder Kurt". Na Pedagoškoj akademiji u Petrinji, od njezina utemeljenja 1962. godine, predavao je Glazbeni odgoj kao vanjski suradnik. Od 1981. godine radio je kao docent za predmet Metodike glazbene kulture, a od 1997. obavljao je dužnost privremenog dekana iste Visoke škole. Bio je aktivan u glazbenom životu Siska te je zaslužan za uspjehe pjevačkih zborova (Zorko i Borić, 2006).

Slika 7. Profesor Stjepan Rupčić

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MUZIČKA AKADEMIJA U ZAGREBU
(Nastav. nastave - ustanova)

Ispitna komisija za polaganje **stručnog ispita za zvanje profesora srednje škole**

Broj uradit. zapis. 53 / 1960. god.

SVJEDODŽBA

o položenom ispitu

RUPČIĆ STJEPAN, profesor Gradske muzičke škole u Sisku

rođen(a) 22. I. 1931. godine u Sisku

kojoj Sisak, Narodna Republika Hrvatska

pristupio(a) je prvi put polaganju stručnog ispita za zvanje profesora srednje škole

prema Pravilniku o pripravničkoj službi, stručnim ispitima i tečajevima za službenike prosvjetno-naučne službe

Ispitna komisija ocjenjujući uspjeh cjelokupnog ispita, utvrdila je, da je imenovan(a) navedeni ispit položio s "vrlo dobrim" uspjehom.

U Zagrebu 29. travnja 1960. godine

Zapisničar: *[Signature]* / dr. Kresimir Kovačević / Milo Ciprić
 / dr. Marijan Kolarić /
 / Zlatko Muhvić /

Pretpredak: *[Signature]*

13-V-228 - "Narodne novine" - Zagreb UT-33

Slika 8. Svjedodžba Gradske muzičke škole u Sisku

7.2. Rad sa zborovima i njihova postignuća

Svoje prvo iskustvo rada s pjevačkim zborom, Stjepan Rupčić stjecao je još tijekom studija, kada je od 1953. godine vodio mješoviti zbor sisačke gimnazije (Pjevačka sekcija OKUD-a "Nada Dimić"). Ravnao je Radničko-zanatskim pjevačkim društvom *Sloga* od njegova osnivanja 1955. i pjevačkim zborom RKUD *Ivan Goran Kovačić* u Sisku. Nakon završetka studija, 1957. godine zaposlio se u osnovnoj glazbenoj školi gdje je predavao Solfeggio s teorijom. Te iste godine, odmah po dolasku u glazbenu školu, obnovio je rad školskog zbora i već u svibnju sljedeće godine zastupao Kotar Sisak na *Drugoj Republičkoj smotri dječje muzike* i osvojio Diplomu za lijepo postignuće zborskoga pjevanja. To je ujedno bilo i prvo stručno priznanje sisačkoj glazbenoj školi. Dolaskom prof. Rupčića na sisačku glazbenu školu, bila je osigurana redovitost i potrebna kvaliteta teorijske nastave pa je time bila prekinuta praksa slabog stručnog rada zbog stalnih promjena nastavnika. To je bilo presudno za pokretanje *Tečaja srednje škole* u školskoj godini 1959./60. i utemeljenje buduće škole "Fran Lhotka" s osnovnim i srednjim stupnjem glazbenog obrazovanja. Od početka rada na školi bio je i pročelnik teorijskog odjela pa je organizirao i nadzirao ostvarivanje programa teorijskih predmeta. Kao nastavnik, u programima srednje glazbene škole ostvarivao je nastavu temeljnih teorijskih predmeta: Solfeggio, Harmonija, Polifonija, Glazbeni oblici, Dirigiranje, Zborno pjevanje, Metodika glazbene nastave te Glazbeni folklor. Do srednjoškolske završnosti, tadašnje mature, doveo je neposredno i posredno, više od trideset učenika teorijskog usmjerenja. Dvije trećine tih učenika, nastavilo je studij glazbe na visokom ili višem stupnju, većina njih se odmah zaposlila u zvanju *stručnog učitelja glazbe* u Sisku ili okolici gdje je desetljećima nedostajao takav kadar. Osobito je zaslužan za upis prvih učenika sisačke glazbene škole na *Muzičku akademiju u Zagrebu*, 1963. godine, koji su se, potom, vratili na glazbenu školu kao svjež visoko obrazovni kadar (Ivanka Kraljičković-Novosel i Tatjana Pankratov-Rožanković). Profesor Rupčić je svojim visokim glazbeničkim zvanjem i raznovrsnim djelovanjem znatno utjecao na razvoj škole i doprinio njezinom istaknutijem mjestu u sisačkom obrazovanju. Godine 1958. pokrenuo je rad ogranka Muzičke omladine i Društva prijatelja glazbe, za koje je u narednim godinama priređen veći broj koncerata s gostovanjima umjetnika iz Zagreba i drugih jugoslavenskih republika te predavanja o glazbi. Radio je kao honorarni nastavnik u gimnaziji "Vladimir Majder Kurt" gdje je popularizirao zborno pjevanje u toj mjeri da je nakon toga mogao osnovati *Omladinski pjevački zbor* (1967.), koji je u Sisku godinama uživao posebnu popularnost, a i danas ima istaknuto mjesto u povijesti sisačke glazbene kulture. Bio je čak i jedan od malobrojnih u Hrvatskoj. Profesor

Rupčić je sa Omladinskim zborom obišao sva mjesta tadašnjeg Kotara Sisak i uspješno gostovao u Zagrebu, Celju, Velenju, Kranju i Požarevcu, čime se ostvarivala poželjna kulturna povezanost među gradovima. Profesor Rupčić bio je važan faktor stvaranja glazbene kulture u gradu Sisku. Zbog svog angažmana i sudjelovanja u kulturnom životu grada, nastupima na *Tjednima kulture* te državnim i republičkim smotrama zborova, lokalnim i državnim povijesnim obljetnicama i drugim događanjima, odlukom *Kulturnog vijeća Skupštine općine Sisak*, dodijeljena mu je *Spomen plaketa za razvitak školstva i kulturne djelatnosti*, 1965. godine. Dobitnik je Nagrade općine Sisak "22 Lipanj". (Rožanković, 1998).

Slika 9. Spomen plaketa Stjepanu Rupčiću

Slika 10. Putovanje omladinskog zbora

Slika 11. Zbor učenika Glazbene škole Fran Lhotka

Slika 12. Omladinski zbor

Slika 13. Svačanost rekreacije radnica

7.3. Intervjui

U nastojanju da prikupim što više informacija o prof. Rupčiću, njegovim počecima bavljenja glazbom, životu i radu, glazbi koju je uživao, potražila sam pomoć od članova njegove obitelji i prijatelja te za potrebe rada sa svakime od njih vodila kratki intervju koji ću u nastavku prikazati. Sudionici intervjuja su: supruge: Ankica Rupčić, Slavica Rupčić i prijatelj te, glazbenik te ujedno i suradnik, gospodin prof. Nikola Bašić.

INTERVJU 1: ANKICA RUPČIĆ, supruga

KAKO SE KOD VAŠEG SUPRUGA RODILA LJUBAV PREMA GLAZBI, JE LI VAM O TOME IKADA PRIČAO?

„Nije mi pričao. Međutim, njegov otac je svirao trubu, bio je samouk. Cijela obitelj Rupčić bila je izrazito talentirana za glazbu te nije neobično što je i on krenuo tim putem. Otac ga je dao na privatnu poduku kod F. Medrickog gdje je učio svirati klavir. U gradu Sisku u to vrijeme nije bilo glazbene škole.

KAKVU GLAZBU JE VOLIO SLUŠATI?

„Volio je klasičnu glazbu, od šlagera, starogradskih pjesama, ali sjećam se da je preferirao ruske zborove. kao i njemačku pleh glazbu u kojoj je i sam kao klinac sudjelovao kao bubnjar.”

Slika 14. Stjepan Rupčić kao dijete u pleh glazbi, 1939/40.

POSTOJE LI AUTORSKA DJELA KOJA JE OSTAVIO ZA SOBOM?

„Ne, nije komponirao.”

KOLIKO JE VAŠ SUPRUG BIO VAŽAN FAKTOR STVARANJA GLAZBENE KULTURE ZA GRAD SISAK?

„Ono što je njemu uspjelo bilo je vrlo značajno za grad Sisak kao i za građane. Unio je u mlade ljude ljubav za glazbu i to nam je svima ostalo.”

Gospođa Ankica opisuje ga kao društvenog i vrijednog čovjeka koji unatoč brojnim radnim angažmanom, nije zanemarivao obiteljski život te mu se uvijek rado posvećivao.

„Puno je radio, rano se ustajao kako bi obavljao poslove u vinogradu što ga je posebno ispunjavalo. Imao je i svoj sastav s kojim je nekada u večernjim satima svirao. U svemu tome, uvijek je našao vremena za obitelj i prijatelje te nam svima ostavio lijepe uspomene.“

INTERVJU 2: SLAVICA RUPČIĆ, supruga

Kroz kratki razgovor sa njegovom drugom suprugom otkrivam podatak da je prof. Rupčić osim klavira svirao i harmoniku te da je održavao instrukcije iz harmonike. Prve godine studija nije uspio položiti prijamni ispit na Glazbenoj akademiji pa je kao svoj drugi izbor upisao studij Geografije. Ipak, slijedeće godine ponovno odlazi na prijamni ispit i upisuje se na Glazbenu akademiju.

ŠTO MI MOŽETE REĆI O GLAZBENOM ANGAŽMANU VAŠEG SUPRUGA?

„Kada smo mi bili zajedno, više nije bio aktivan kao što je bio prije našeg zajedničkog života. Tada je ostao samo ravnatelj glazbene škole i onda je prešao na Pedagošku akademiju. Vodio je manji dio gimnazijskog zbora i zbor na akademiji. 1975. godine se razbolio, dobio je aritmiju, imao je problema sa srcem te je preporuka liječnika bila da prestane sa radom.“

ZNATE LI NEŠTO O NJEGOVIH AUTORSKIM DJELIMA, JE LI SKLADAO?

„Ima na tavanu cijela jedna kutija puna papira, novina, knjiga...Znam da ima raznih nota i zbornih pjesama iz tog vremena.S vremena na vrijeme sam ju znala prelistati, ali kako glazba nije moje područje, ne znam što je od toga važno. To bi trebao prelistati netko tko se u to razumije ili vratiti u glazbenu školu, možda bi njima poslužilo. Stalno je nešto pisao i izvodio, ali nisam sigurna je li ostavio za sobom autorska djela.“

I ona ga također pamti kao supruga koji je bio posvećen obitelji. *„Unatoč njegovom angažmanu na Pedagoškoj akademiji i zborovima koje je vodio, uvijek je našao vremena za privatni život.“*

Gospođa Rupčić za potrebe rada dala mi je na korištenje fotografije, novinske članke i razna priznanja i diplome koje je prof. Rupčić za svog života i rada stekao. Upravo su ti materijali pridonijeli obogaćivanju ovoga rada te sam neizmjerljivo zahvalna na povjerenju koje mi je time ukazano.

INTERVJU 3: NIKOLA BAŠIĆ, prijatelj, glazbenik, kompozitor i suradnik

ŠTO MI MOŽETE REĆI O OBRAZOVANJU STJEPANA RUPČIĆA?

„Pohađao je privatne poduke kod F. Medrickog u Sisku gdje je učio svirati klavir. Sjećam se da je svirao "Mađarsku rapsodiju" Franza Liszta. Nije htio upisati klavir, zapravo je želio na dirigiranje. Ali tada si za doći na dirigiranje morao imati velika poznanstva u Zagrebu. Mi smo svi dečki, tada kolege, išli na teoretski dio."

IMA LI U VAŠOJ GENERACIJI STUDENATA KOJI SU SE ŠKOLOVALI ZA DIRIGENTE A DA SU NAMA DANAS POZNATI?

„Nije baš bilo poznatih dirigenata. Došao je Pavle Dešpalj kao čovjek koji ima apsolutni sluh pa se samim time izdvajao. A mi smo svi pretendirali na to da se bavimo zbarskom glazbom i da dirigiramo. Nismo težili tome da budemo svjetski dirigenti, ali ipak smo željeli donekle upoznati načine na koje se dolazi do tih nekih stvari u dirigiranju. Šampi je bio na sedmom odjelu Muzičke akademije u Zagrebu, prema tome, oni su imali neko dirigiranje, ali ne sjećam se što točno i kako."

ZNATE LI MOŽDA POSTOJE LI AUTORSKA DJELA KOJA JE OSTAVIO ZA SOBOM?

„On je bio samozatajan u svojim kompozitorskim pokušajima, ako ih je bilo. Nagovarao sam ga da napiše sisačku pjesmaricu narodnih pjesama, budući da je znao sisačke pjesme i ljude, surađivao je sa Cossettom, ali nije se odvažio na to. Volio je raditi sa zborom, ali nije volio sjediti i pisati."

PAMTITE LI NJEGOVE USPJEHE NA NATJECANJIMA, POSTOJE LI NAGRADE ZA NJEGOVA POSTIGNUĆA?

„Je, bilo ih je, ali to su više bile smotre nego neka velika natjecanja. Primaio je i nagrade, ali u to vrijeme su nagrade bile u obliku diplome. Najviše je nagrada osvojio sa Omladinskim zborom. Preferirao je taj omladinski ton i radio je na tome da upravo ti mladi ljudi kroz razne zbarske odlomke i oratorije upoznaju i klasičnu glazbu. U svom repertoaru klasične glazbe, naginjao je zvučnosti. Volio je masovni zvuk, višeglasje, a ne prigušeni ton. Što se klasične glazbe tiče, zaista se odlično snalazio, dosta toga je izvodio."

ŠTO SE TIČE NJегоVOG REPERTUARA, JE LI IMAO NEKE SVOJE MILJENIKE KOMPOZITORE?

„Volio je izvoditi Cossetta jer je volio taj folklorni, tradicionalni način pjevanja. I Kranjčevića je preferirao."

KOJE JE DIRIGENTE CIJENIO?

„Nismo baš o tome puno razgovarali. On je imao svoje mišljenje, a ja svoje i nismo se jedan drugome u to miješali. Ali pamtim da ga je oduševljavao Friedrich Zaun, njemački dirigent. On je bio prvi dirigent zagrebačke filharmonije poslije rata i bio je zaista izvrstan dirigent. U tadašnje vrijeme mi smo imali samo radio te smo pomoću njega mogli samo slušati. Nismo imali dirigente pred sobom kako bismo mogli vidjeti njihove geste, pokrete rukom, različite načine njihove komunikacije sa izvođačima, a nismo imali mogućnosti ići po zagrebačkim koncertima.“

Prisjetio se gospodin Nikola kroz razgovor i nekih zajedničkih osobina koje su imali: *"Bio je praktičar koji je puno davao okolini u kojoj je radio, a nije od iste očekivao pohvale. U tome smo bili slični."* Otkrio mi je i da zamjera prof. Rupčiću što se nije više angažirao u Petrinji, jer kako kaže, smatra da je petrinjsko stanovništvo imalo potrebe za tim. *"Nije bio probitačan. Nije hvatao prilike koje je mogao iskoristiti. U početku je bio protiv toga da postane direktor Muzičke škole u Sisku iz razloga što nije volio te forme. Međutim, s vremenom je ušao u te stvari i zavolio je to."* Nikola Bašić opisuje svog prijatelja kao veseljaka i animatora koji je uvijek u društvu volio zapjevati i zasvirati. *"Kada smo se našli u društvu, užitak mu je bio sjesti za klavir. Uvijek je animirao. Šampi je bio prije svega čovjek. Bio je pun života i taj život je davao drugima."*

7.4. Sjećanja na profesora

U nastavku rada prikazati ću sjećanja i razmišljanja njegovih suradnika koji su se također s veseljem odazvali mom pozivu da podijele sa mnom svoja iskustva o profesoru.

Sjećanja Marice Pernar

Marica Pernar bila je učenica prof. Stjepana Rupčića, a kasnije i njegova suradnica u Glazbenoj školi "Fran Lhotka" u Sisku. Maturirala je kao prva maturantica na odjelu solo pjevanja sa završenim srednjoškolskim programom. Studirala je solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a diplomirala na koncertnom odjelu. Zaposlila se u Glazbenoj školi "Fran Lhotka" u Sisku gdje je kasnije preuzela nastavu solo pjevanja. Za potrebe rada, prisjetila se svog prvog susreta sa profesorom, audicije za upis u glazbenu školu te sa mnom podijelila utiske njenih učeničkih i profesionalnih dana.

„Toplo lipanjsko jutro. Otac i ja doputovali smo ranim vlakom u Sisak i tako prvi stigli do glazbene škole. Strah i samopouzdanje! Pun hodnik uzbuđenih vršnjaka. Otvorila su se vrata zbornice iz koje su izlazile uglavnom profesorice, ozbiljne i uređene. Među njima je dominirao visok, naočit gospodin, s naočalama. Sjeo je za klavir i ispit je počeo. Temeljito je provjeravao moje muzičke sposobnosti i s naznakom zadovoljstva rekao da se mogu upisati. Tada sam osjetila korektnost, koja je krasila naredne godine i bila uporište i sigurnost u mom učeničkom i profesionalnom životu. Tako sam postala prva maturantica na odjelu solo pjevanja u sisačkoj glazbenoj školi, diplomirala solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i u kontinuitetu živjela i ostala u sisačkoj glazbenoj školi.“

Prof. Marica Pernar prisjetila se nastave kod prof. Rupčića za koju kaže da je bila ozbiljna s primjesom zdravog narodnog humora koji je nekad opravdano prelazio u kratku ljutnju. Redovito su pisali zadaće koje su se isto tako redovito pregledavale. Usvojili su elementarno znanje harmonije i sve što im je bilo potrebno za rad u struci. Ipak, opsesivno su voljeli zbornu pjevanje. Pjevali su madrigale, frotle, brojeve iz kantata, oratorija, misa, skladbe hrvatske i svjetske baštine, folklorne obrade, pa čak i integralno Gloriju A. Vivaldija. Ona je pjevala sopranske solo dionice. Brzo se učilo, putovalo i intenzivno sudjelovalo u kulturnom životu grada. Kada je postao direktor Muzičke škole „Fran Lhotka“ Sisak, prof. Rupčić joj je, na njeno iznenađenje, povjerio posao zborovođe uz već stalni posao profesora pjevanja. Godinama je živjela i uživala to povjerenje, čast i radost. Surađivali su, a kruna svega bila je njezina integralna izvedba Stabat mater G. B. Pergolesia, kada je profesora počastila rukovođenjem djela, a ona je pjevala sopransku dionicu. U to vrijeme profesor je bio zaposlen na Pedagoškoj akademiji u Petrinji. *„Kao posebnost mogu istaknuti da su i granate bile u službi čovjeka i umjetnosti. Utihnule su i slušale naše pjevanje, u ratu, u korizmi, u crkvi Svetog Križa, u glazbenoj školi.“*

S najvećim poštovanjem, hvala Professore!"

Sjećanja Tatjane Rožanković

Tatjana Rožanković također je bila učenica i suradnica profesora Rupčića. Maturirala je u prvoj generaciji učenika Glazbene škole u Sisku 1964., a na Muzičkoj akademiji u Zagrebu diplomirala je povijest glazbe. Zaposlenje je pronašla kao profesorica povijesti glazbe i teorijskih predmeta u Glazbenoj školi "Fran Lhotka" u Sisku gdje je ujedno bila i pročelnica teorijskog odjela i na sisačkoj gimnaziji kao profesorica glazbene umjetnosti. Autorica je knjige *Glazbena škola u Sisku od 1948. do 1998.*

Prof. Rupčića pamti od 1957. godine kada je došao raditi na školu; bila je tada učenica IV. razreda osnovne glazbene. Profesor je izazvao veliko zanimanje među učenicima jer su tada prvi put saznali da postoji zvanje teoretičara, da se to studira na Muzičkoj akademiji i da se može raditi na glazbenoj školi. Pamti ga kao uglađenog, mladog profesora koji je ulijevao povjerenje jer se jasno naslućivalo njegovo obrazovanje. Solfeggio, koji je svima bio težak pa i mrzak predmet, odjednom je dobio novu dimenziju, jer je profesor unio novu energiju i maksimalno se trudio nadoknaditi propušteno. Njegov je cilj bio pokrenuti stupanj srednje glazbene kako bi mogao raditi svoje stručne predmete. Za takvo što trebao je dobiti podršku gradske i kotarskih vlasti (podršku tadašnjeg direktora Božidara Medakovića je imao), što nije bilo nimalo lako jer je taj program bio nepoznat u njihovoj sredini. Zahvaljujući njegovim aktivnostima u gradskoj kulturi te sa zborovima glazbene škole i gimnazije, pridobio je njihovu naklonost dokazima da na ovom području kronično nedostaje kadar u glazbenom obrazovanju, da ima zainteresiranih učenika za takvo obrazovanje i zvanje.

U 1. razredu Tečaja srednje škole bilo ih je sedmero, a samo iznimnim trudom prof. Rupčića četvero ih je stiglo do mature. Polaganjem toga završnog ispita stekli su se uvjeti za utemeljenjem Glazbene škole što je podrazumijevalo programe osnovnog i srednjeg stupnja glazbenog obrazovanja. Iza njihove prve generacije upisivalo se sve više učenika koji su dolazili iz osnovnog programa, a za sve je u cijelosti bio zaslužan prof. Rupčić. Kada se vratila sa studija muzikologije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, srednja škola je već imala dokazan i uhodan srednjoškolski program pa je tako i ona došla kao prvi profesor muzikoloških predmeta, prije svega povijesti glazbe. Tako joj je prof. Rupčić postao i kolega. Kao nastavnika, pamti ga po želji i ustrajnosti da učenicima otvori nove poglede u glazbu, jer su o glazbi malo znali i nisu imali iskustvo glazbe kakvo su mogli steći njihovi vršnjaci u većem gradu s glazbenom tradicijom, poput Zagreba, Varaždina, Rijeke ili Osijeka.

Prof. Rupčića pamte brojne generacije sisačkih gimnazijalaca, glazbenika i studenata po uzbudljivim i veselim događanjima na zborskim probama i koncertima u Sisku; redovni godišnji koncert u Sisku (dvorana današnjeg Doma kulture) bili su atrakcija u tadašnjem Sisku, nešto što je postajalo tradicija i po čemu se generacije mladih iz tih godina bitno razlikuju od današnjih, koji, nažalost, nemaju priliku iskusiti nešto tako sadržajno i mladenački lijepo.

„Prof. Rupčić je bio zaljubljenik u zborsku glazbu, podjednako u klasičnu i glazbu folklornog idioma, izvornu ili obrađenu te duhovnu. Tako su se na programu uvijek nalazili poznati

operni zborovi (Verdija, Bizet, Beethoven, Lisinski, Gotovac, Odak), oratorijska Händelova Alleluja, Mozartov motet Ave verum, poneki Bachov koral, Vivaldijeva Gloria i Pergolesijeva Stabat Mater (za ovaj izbor je prof. Rupčić morao više puta dokazivati gradskim vlastima da se ne radi o iskazivanju religioznosti već samo o umjetničkoj glazbi) te brojne zbarske pjesme domaćih i stranih autora. A folklor je bila posebna inspiracija i profesoru i nama; prof. Rupčić je bio iskreni poklonik narodne hrvatske, osobito posavske i slavonske glazbene tradicije te drugih krajeva Hrvatske, ali je taj izbor zaokruživao i pjesmama drugih naroda i narodnosti tadašnje Jugoslavije pa i svijeta. Bio je štovatelj znamenitih sakupljača i aranžera hrvatske narodne glazbe, Vinka Žganeca i osobito Emila Cossetta, čiju je izričajnost slijedio i u naša pamćenja usadio mnoge narodne pjesme koje inače ne bismo znali niti pamtiti cijeli život (Moja diridika, Posavski drmeš (Kiša pada), Tri jetrve, Oj, rastiću šušnjati, Letovanić³, Oj, Petrinjske uske staze, Prosijala sjajna mjesečina, Vijala se bijela loza vinova, Oj Savice tija vodo ladna, Mura, Mura, Brala Jana kapini, Prišla bo pomlad ...)."

Profesorica Tatjana prisjeća se kako su uz Omladinski zbor često nastupali i tamburaši te učenici i profesori glazbene škole. *„Dakako, ono što je neodvojivo od života mladih, druženje i putovanja bili su jaki motivi za dolaženje na probe zbora, a prof. Rupčić se hrabro nosio s programima, koji su nam ponekad bili teški, ali i s nama, često neozbiljnima i neodgovornima. Tako i danas, kada se nađemo na obljetnicama, s veseljem prepričavamo zgone i nezgone, oponašamo profesora koji je šarmantno zamuckivao kada bi teško savladavao našu neposlušnost, i kada bi u trenucima borbe s nama znao reći: 'Koji vas je idiot doveo u ovaj zbor!' I svi bi se zajedno tomu veselo smijali."*

S nostalgijom se prisjeća prestanka postojanja zbora kada je neshvatljivo nestalo zanimanje grada za financiranje dirigenata te tako netragom nestao jedan prirodan oblik glazbene kulture u Sisku. *„Danas sa žaljenjem svjedočimo zaboravu tih događanja. Baš nitko od glazbenika nema dovoljno hrabrosti pokrenuti zbor u Gimnaziji (i Glazbena škola muku muči s nastavnicima koji to baš ne žele raditi), zato i sisačka Danica nema priljev mlađih članova."*

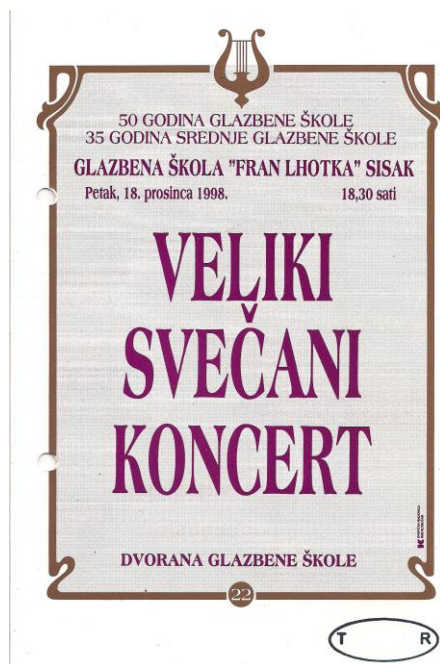
Ističem dva značajna repertoarna i glazbena postignuća u karijeri prof. Rupčića:

8. prosinca 1979. na koncertu Stara talijanska muzika, u dvorani glazbene škole, ravnao je izvedbom oratorijskog djela Gloria Antonija Vivaldija u izvedbi sisačkih umjetnika:

³ Letovanić - Pjesmu Letovanić je pjevao prof. Branko Čačić, petrinjski slikar, jednom prigodom poslije koncerta u Petrinji, naučili smo je tom prilikom i prof. Rupčić ju je uvrstio u repertoar Omladinskog zbora, a Cossetto potom obradio za zbor i tamburaše te uvrstio u svoj repertoar

Omladinski pjevački zbor, prof. Marica Pernar (sopran), Maja Lukas, gost (alt), Ljubica Kolarec (sopran) i prof. Olga Kovačević (klavir). Bila je to prva izvedba ovoga djela u Sisku, uspješna i atraktivna, za povijesno pamćenje.

18. prosinca 1998. u povodu obilježavanja 50. obljetnice rada sisačke glazbene škole, na završnom velikom svečanom koncertu izvedena je slavna kantata Giovannija Battiste Pergolesija Stabat Mater, opet u izvedbi sisačkih glazbenika, nakon što je prof. Rupčić pristao pripremiti djelo i još jednom dirimirati pred sisačkim slušateljstvom. Sudjelovali su: Djevojački zbor Glazbene škole (zbor pripremila prof. Zorana Drobac), Marica Pernar, prof. (sopran), Viktorija Badrov, prof. (mezzosopran) i Sanja Furlan, prof. (klavir). *"Ova je izvedba dostigla u svim sastavnicama vrhunsko postignuće i ide u red najvažnijih glazbenih događaja u Sisku, sve do danas. I opet, to ne bi bilo moguće bez iskustva i angažmana prof. Rupčića."*

Slika 15. Plakat za veliki svečani koncert proslave pedesete (50) obljetnice Glazbene škole Fran Lhotka

Slika 16. Slika s promocije knjige *Glazbena škola u Sisku od 1948.-1998.*, Tatjane Rožanković

Slika 17. Uručivanje knjige *Glazbena škola u Sisku od 1948.-1998.*, profesor Rupčić, S. i profesorica Novosel, I.

Sjećanja Stjepka Rupčića

U angažiranju oko rada, prikupljanja podataka, kao i kontaktiranju svih prethodnih sudionika, uvelike mi je pomogao sin profesora Stjepana Rupčića, akademski slikar i profesor Stjepko Rupčić. Svoga oca opisuje kao socijalno interaktivnog čovjeka, životnoga duha koji je uživao

u društvu. Navodi da nije bio od onih koji bi se povlačio u samoću kako bi “hranio“ kapacitete, naprotiv, energiju je dobivao upravo iz društva. Volio je život te je strahovao da će sa smrću prestati sav taj život koji je obožavao. Ono čega se prof. Stjepko prisjeća, približuje nas osobnosti njegovog oca. Otkrivam podatak da je volio vestern filmove, glumca John Waynea, a od literature je preferirao biografije i memoare, koji su bili njegova opsesija, budući da je volio stvarnost u čitanju. Prisjeća se i jednog vrlo zanimljivog detalja koji nam ostavlja tragove njegovog stvaranja: *„Sjećam se da je otac pričao kako je za vrijeme berbe, poslije branja, sa ženama koje su brale i koje je okupio u prešnici pokušao na magnetofon snimiti pjesme koje su one pjevale za vrijeme branja grožđa. I smijao se jer su mu rekle da ne mogu pjevati, a kada ih je začuđen pitao zašto nebi mogle kada su malo prije pjevale, one su odgovorile da ne znaju pjevati te pjesme dok ne beru grožđe. Poslije se je namučio dok je došao s kablom do prvih trsova kako bi ih mogao snimiti. Te pjesme je zapisivao i pretvarao u notni tekst, adaptirao je narodne pjesme za zbor te radio svojevrstni aranžman. Čini mi se da je takav primjer i pjesma Letovanić, kao i Došo došo Juro je, Juro zeleni gdje je tenorsku solo dionicu pjevao Stjepan Štef Kolarec koji bi o tome mogao više znati, jer tako izvedeno sa zborom i solo glasom nisam nigdje čuo kao izvedbu“*

8. ZAKLJUČAK

Istražiti nečiji život, pa makar to bio i onaj njegov „dostupni“ – javni, kompleksan je zadatak. Na čovjeka, kao višedimenzionalno biće, utječe puno više okolnosti nego što ih je često i sam svjestan. Kretanje trgom njegovog tzv intimnog - obiteljskog života može i ne mora odgovoriti na pitanja o njemu kao više ili manje uspješnom u profesionalnom radu. U ovom radu su iskorišteni uglavnom svi dostupni izvori koje se moglo istražiti, no, oni su daleko malobrojniji nego što bi se po današnjim standardima medijskog društva moglo očekivati. Isto tako, s obzirom na područje kulture, obrazovanja i glazbe u kojima je prof. Rupčić ostvario svoju profesionalnu karijeru, nalazimo malo službenih zapisa i podataka budući da je politička stvarnost bivše Jugoslavije takvim područjima poklanjala manje pozornosti a posebice u vrlo skromnom medijskom prostoru koji je bio u službi političkih poruka i indoktrinacije partijskog establišmenta. Danas bi takva aktivnost i javnost prof. Rupčića ostavila u medijskom prostoru na minimalno desetke tisuća raznih referenci koje bi se skladištile na virtualnoj platformi te bi bile dostupne u svakom dijelu svijeta koji je pokriven internetom. No, bez obzira na takva ograničenja, iz brojnih kontakata i svjedočenja „pojavi se“ profil čovjeka o kojem se govori u radu. Čovjek koji je svoj enormni entuzijizam pretvorio u svoj životni moto dijeleći svoju konstantnu vedrinu u svom okruženju što je posebice bilo dobrodošlo u njegovom radnom okruženju i u kojoj je bio omijen kao apsolutno nekonfliktnan i isključivo optimističan.

Od trenutka kada mu umire otac na njega pada teret brige za obitelj te od tada traje njegova opsesija radom, i to bez obzira o kojoj je vrsti rada bila riječ. Od tada mu je i jedan od nadimaka Braco, budući se kao maloljetnik družio s odraslim ljudima obavljajući potrebne poslove. Drugi nadimak Šampi kojeg su koristili brojni njegovi učenici i studenti nastaje u njegovoj jako ranoj dobi kada ga je nešto stariji susjed naučio potpuno izmišljenu pjesmicu koju je recitirao i koja je imala u sebi riječ *šampi* i koja nije imala nikakvo značenje kao niti ostale riječi koje su samo međusobno rimovale.

Nerijetko je ustajao u 4 ujutro i jedan dio svog posla u vinogradu i „štali“, udaljenima dvadesetak kilometara od Siska, obavljao prije svoje prve nastave u glazbenoj školi ujutro, da bi poslije podne obavio nastavu u Petrinji na tadašnjoj Pedagoškoj akademiji a navečer bio na probi zbora. Njegova vedrina je imala još jednu prateću osobinu – dobro opažanje i pamćenje, posebno situacija i anegdota vezanih za sišćane i njihove obiteljske kontekste, kolege, povijesne ličnosti. Marljivo je pročitao gotovo svu biografsku i autobiografsku literaturu

dostupnu u tadašnje vrijeme te tako upotpunjenu svoju sposobnost pripovjedača sa još većim šarmom i zanimljivošću redovito demonstrirao u društvima u kojima se kretao.

Bio je jedan od prvih pasioniranih skijaša u Jugoslaviji, vozio je džip dok se još takvi automobili nisu ni proizvodili, smatrajući ih najboljim vozilom za sigurnost u prometu, nabavljajući ih iz zaliha ruske vojske u Mađarskoj (GAZ, UAZ). Među prvima je krenuo u uzgoj teladi koja su izvožena na milansko tržište kao posebno kvalitetna junetina i time se bavio uz svoju dotadašnju brigu oko velikog vinograda i voćnjaka.

U velikoj količini raznih podataka koji govore o čovjeku kao društvenom biću, dio profesionalnih učinaka izmiče točnijoj i opširnijoj opservaciji budući da su svjedoci njegovu aktivnost doživljavali holistički kao dio njegove ukupne osobnosti. Danas nismo dovoljno svjesni mogućnosti kako lako koristimo brojne informacije dostupne na internetu kada istražujemo aktivne suvremenike ili već dobro istražene osobe u njihovom radu.

Život tako aktivnih ljudi kao što je prof. Rupčić je nazočan u svim tada aktualnim procesima u kojima je sudjelovao: obrazovanju – razvoju glazbene škole, razvoju Pedagoške akademije koju je «doveo» do statusa fakulteta te kulture zborskog pjevanja koju razvija od svojih studentskih dana do gotovo samog kraja svog aktivnog života.

LITERATURA

- Golec, I. (2000). *Povijest školstva u Petrinji (1700.-2000.)*. Petrinja: Matica hrvatska Petrinja.
- Plavljanić, D. (1972). *Zbornik Pedagoške akademije u Petrinje 1962-1972*. Petrinja: Pedagoška akademija.
- Rožanković, T. (1998). *Glazbena škola u Sisku od 1948. do 1998*. Sisak: Glazbena škola „Fran Lhotka“.
- Težak, D. (2005). *Učiteljska akademija u Zagrebu 1919.-2000*. Zagreb: Učiteljska akademija u Zagrebu.
- Zorko, Đ., Jagaćić-Borić, J. (2006). *Sisački biografski leksikon*. Sisak: Narodna knjižnica i čitaonica Sisak.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Ana Lozančić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom *Povijest pedagoške akademije u petrinji te život i djelovanje profesora i glazbenika Stjepana Rupčića* te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način korišteni djelovi tuđih raova.

Ana Lozančić